

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÎRE nr. _____

din _____

Chișinău

Cu privire la aprobarea Concepției dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova

În scopul realizării Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova-2020” și Strategiei de dezvoltare a industriei pe perioada pînă în anul 2015, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.1149 din 5 octombrie 2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 164-167, art.1243), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Concepția dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova (se anexează).

2. Se pune în sarcina Ministerului Economiei monitorizarea și coordonarea procesului de realizare a Concepției dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova.

Prim-ministru

IURIE LEANCĂ

CONCEPȚIA

dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova

I. Descrierea situației

1. Prin Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova-2020” Guvernul a determinat necesitatea schimbării paradigmei de dezvoltare a economiei Republicii Moldova ca direcție generală de asigurare a creșterii economice și reducere a sărăciei în țară.

În acest scop intervine necesitatea de o schimbare a modelului de creștere economică, și anume: înlocuirea modelului inerțial de creștere, bazat pe consumul surselor financiare parvenite de peste hotare sub formă de remitențe de la persoane fizice, în favoarea unui model dinamic, bazat pe atragerea investițiilor, precum și pe dezvoltarea industriilor bunurilor și serviciilor cu destinație de export.

În acest context, realizarea obiectivului de bază al Strategiei de dezvoltare a industriei pe perioada pînă în anul 2015, și anume, crearea unui sector industrial al economiei tehnologic avansat, scientointensiv, eficient și competitiv, racordat la standardele europene, devine unul din scopurile prioritare în dezvoltarea economiei republicii. În conformitate cu Strategia nominalizată este determinat că, realizarea obiectivului strategic stabilit, va fi asigurată prin soluționarea unui complex de sarcini interconexe, principalele dintre care sînt:

- a) modernizarea ramurilor tradiționale ale industriei;
- b) crearea și dezvoltarea sectoarelor industriale, bazate pe utilizarea tehnologiilor moderne, scientointensive și care să reprezinte centre de integrare industrială (de producere) a întreprinderilor mici și mijlocii;
- c) crearea condițiilor pentru activitatea inovațională, consolidarea permanentă a potențialului științific, creșterea nivelului științific și profesional de pregătire a cadrelor în domeniul industriei;
- d) creșterea eficienței utilizării resurselor umane, materiale și financiare în baza utilizării tehnologiilor avansate în procesul de producție industrială.

2. Realizarea sarcinilor menționate se efectuează în situația economico-financiară dificilă înregistrată în Republica Moldova, care s-a agravat în urma embargoului impus de către Federația Rusă la importul producției vinicole în

anul 2006, secetei din anul 2007 și a consecințelor crizei economice mondiale din anii 2008-2009, din care cauză, în perioada 2001-2011 ponderea industriei în structura PIB a scăzut de la 18,7 % pînă la 13,7 %.

Guvernul, în scopul efectuării modificărilor radicale a situației economice, a determinat paradigma nouă de dezvoltare a economiei – industrializarea ca direcție principală a intensificării creșterii economice a țării.

3. În anul 2011 în sectorul întreprinderilor micro, mici și mijlocii (ÎMM) au fost înregistrați 47,3 mii agenți economici, care au constituit 97,5% din numărul total al întreprinderilor ce activează în economia republicii, din care ponderea ÎMM în industria prelucrătoare a alcătuit 10,2%. Concomitent, ÎMM au constituit 95,9% în numărul întreprinderilor din sectorul industrial nominalizat. Ponderea volumului venitului din vânzări al ÎMM în anul 2011 a constituit 29,9 % din volumul total al venitului din vânzări al producției industriale, fapt ce reflectă importanța impactului sectorului respectiv asupra dezvoltării industriei.

Una dintre problemele de bază ce frînează dezvoltarea sectorului nominalizat este dependența majoră a activității întreprinderilor de influența factorilor externi existenți pe piața internă și externă. În condițiile capacității limitate a potențialului uman, tehnic și tehnologic, financiar și de export al întreprinderilor industriale, unui agent economic în parte, îndeosebi ce ține de întreprinderile din sectorul ÎMM, îi este dificil să apere interesele proprii atît la etapa de inițiere a activității, cît și la etapele ulterioare de dezvoltare a afacerilor.

Luînd în considerare că soluționarea problemelor economice importante întotdeauna necesită promovarea activă a intereselor cu forțe solidare unite a unei părți majore ale agenților economici, identificarea modelelor de asociere devine o condiție necesară pentru dezvoltarea efectivă a acestora, fapt ce implică rezolvarea nu a chestiunii individuale a unei companii, dar se obține un scop comun al grupului de întreprinderi cu asigurarea avantajului pentru fiecare membru din asociația corespunzătoare.

Reunirea eforturilor întreprinderilor industriale va permite creșterea ritmului de dezvoltare a sectorului industrial și a contribuției lui la dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova, va crea premise pentru dezvoltarea altor sectoare ale economiei naționale, va contribui la promovarea efectivă a produselor și mărcilor comerciale moldovenești pe piețele externe.

4. Concepția dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova (în continuare – Concepția) se bazează pe experiența internațională de inițiative clusteriale (țările UE, Republica Populară Chineză etc.), care sînt o componentă importantă a dezvoltării politicilor industriale, regionale și de inovare în economiile dezvoltate, dar și mai frecvent sînt aplicate în țările cu economie în curs de dezvoltare la revitalizarea regiunilor și susținere a

sectoarelor industriale, bazate pe implementarea mecanismelor economice efective noi.

Astfel, în anii 2010-2011 a fost implementat proiectul „Posibilități de dezvoltare a sectorului IMM-urilor din Republica Moldova”, finanțat de către Guvernul Republicii Cehe, în cadrul căruia a fost studiată experiența cehă în domeniul susținerii întreprinderilor mici și mijlocii în procesul creării și dezvoltării clusterelor industriale, precum și au fost examinate posibilitățile aplicării mecanismului economic respectiv pentru dezvoltarea ramurilor industriale ale economiei Republicii Moldova.

5. În prezenta Concepție sînt determinate scopurile, obiectivele și principiile generale ale politicii de stat a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial. În baza analizei succinte a dezvoltării industriei sînt examinate premisele create pentru dezvoltarea clusterială a sectorului, precum și determinate etapele și instrumentele realizării politicii nominalizate, evaluate impactul și riscurile legate de realizarea acesteia, prevăzută monitorizarea realizării prezentei politici.

II. Definirea problemei

6. Intervenția statului propusă în Concepție ține de revitalizarea ramurilor industriale în baza politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al economiei țării, și este predestinată să soluționeze problema descreșterii activității industriale și scăderii ponderii acesteia în PIB-ul țării, ca urmare a competitivității reduse a majorității întreprinderilor de producere.

7. Definirea problemei se bazează pe analizele dezvoltării sectorului industrial efectuate de către Ministerul Economiei, rapoartele științifice ale Institutului de Economie, Finanțe și Statistică, Academiei de Studii Economice din Moldova privind elaborarea modelelor de dezvoltare regională al sectorului IMM, pe rezultatele discutării problemelor în cadrul meselor rotunde cu antreprenorii, precum și în baza sintezei problemelor abordate în cadrul întrunirilor cu alte părți interesate, precum asociațiile de business, potențialii investitori, autoritățile publice centrale și locale.

8. În temeiul acestora au fost identificate cauzele principale care influențează negativ asupra dezvoltării întreprinderilor industriale, cum ar fi:

1) nivelul scăzut de asociere a întreprinderilor atît mari, cît și din sectorul IMM, în cadrul ramurilor industriale, fapt ce frînează promovarea intereselor întreprinderilor din ramură;

2) lipsa cooperării dintre întreprinderi și instituțiile de cercetări și inovare, ce conduce la insuficiența implementării inovațiilor și transferului

tehnologic în sectorul real, și ca rezultat, la dezvoltarea ineficace a întreprinderilor industriale; elaborarea inovațiilor nu este corelată cu necesitățile sectorului real;

3) lipsa cooperării dintre întreprinderile și instituțiile educaționale ce cauzează asigurarea insuficientă a întreprinderilor industriale cu forță de muncă de calificare necesară;

4) schimbul limitat al informației în mediul de afaceri, ca rezultat al lipsei încrederii dintre partenerii atât autohtoni, cât și străini, ce împiedică soluționarea problemelor comune importante;

5) relațiile de parteneriat slab dezvoltate între mediul de afaceri și autoritățile publice locale din cauza lipsei încrederii din partea antreprenorilor, cauzat de nivelul înalt de birocrație și susținerii financiare insuficiente a proiectelor investiționale propuse;

6) insuficiența surselor financiare proprii, lipsa finanțării din buget și dobânzile înalte la creditele bancare pentru realizarea proiectelor infrastructurale moderne, ceea ce cauzează posibilități limitate pentru dezvoltarea unor întreprinderi, în special din cadrul sectorului IMM.

III. Documentele de politici relevante pentru soluționarea problemei

9. Concepția dezvoltării clusteriale a sectorului industrial al Republicii Moldova este elaborată în scopul realizării obiectivelor stipulate în documentele strategice de susținere a dezvoltării industriei, și anume în:

1) Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2013-2014;

2) Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada pînă în anul 2015, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.1149 din 5 octombrie 2006;

3) Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr. 685 din 13 septembrie 2012;

4) Programul de dezvoltare a industriei ușoare pînă în anul 2015, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.223 din 19 martie 2009.

IV. Instrumentele și căile de soluționare a problemei

1. Determinarea noțiunii de cluster și particularitățile acestuia

10. În economia mondială clusterul este considerat unul din cele mai răspîndite modele de cooperare a agenților economici, care generează un impact considerabil asupra sporirii eficienței și creșterii competitivității întreprinderilor, accelerează procesul de modernizare și îmbunătățire a structurii industriei, stimulează dezvoltarea procesului științifico-inovativ, creșterea atractivității investiționale a regiunilor țării.

Clusterul – asociere de întreprinderi interconectate, amplasate în apropiere geografică, de regulă, aparținînd unui sector sau unor sectoare conexe, precum și de instituții de cercetare științifică, universități și alte organizații, activitatea

căroră este concentrată pe inovare, iar cooperarea lor permite de a spori avantajele competitive ale întreprinderilor.

11. Creșterea competitivității este asigurată prin utilizarea în comun a potențialului existent, în urma procesului eficient al schimbului de cunoștințe și transfer tehnologic, precum și prin alte acțiuni orientate spre îmbunătățirea activității inovaționale a întreprinderilor – membri ai clusterului.

12. Componenta inovațională prezintă o parte importantă a clusterului din punct din vedere al asigurării dezvoltării competitive. În acest concept, sub noțiunea de inovare este sesizată îmbunătățirea semnificativă a mediului de afaceri, asociat cu elaborarea sau producerea de bunuri și servicii noi, implementarea tehnologiilor noi și a echipamentelor, metodelor de producție și de management modern, ca urmare a elaborării și utilizării de abordări inovative și creative în activitățile întreprinderilor.

13. Practica mondială a utilizării mecanismului clusterului, ca o forma specifică de cooperare al mediului de afaceri, permite de a evidenția caracteristicile deosebite ale acestuia, ce îi oferă avantaje considerabile, inclusiv:

1) concentrarea geografică a membrilor clusterului, atașamentul clar la un anumit teritoriu. Proximitatea teritorială a întreprinderilor permite să utilizeze infrastructura creată în comun, să examineze operativ problemele apărute;

2) existența „nucleului” clusterului – operatorilor mari ai pieței, și concentrarea în jurul acestuia a întreprinderilor mici și mijlocii, care activează în același sector al economiei, și se interconectează într-un singur lanț valoric prin livrările de materii prime și alte resurse utilizate, prin producția fabricată, precum și prin prestarea serviciilor reciproce;

3) prezența unei componente inovatoare în activitățile clusterului, care este asigurată de către instituții de cercetare sau universități, care sînt membri ai clusterului;

4) menținerea independenței juridice depline a membrilor clusterului, care este o entitate economică separată pe piață;

5) menținerea concurenței între membrii clusterului, aceasta fiind realizată în formă de „cooperare competitivă” și de lungă durată;

6) menținerea flexibilității întreprinderilor mici și mijlocii, în condițiile apariției necesităților noi în activitatea economică a clusterului;

7) termenul nelimitat de activitate al clusterului creat.

2. Scopul și obiectivele politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

14. Scopul prezentei Concepții este determinarea necesității și posibilității de implementare și dezvoltare a unui mecanism de asociere a agenților economici, în formă de cluster, pentru dezvoltarea eficientă și competitivă a ramurilor industriale ale economiei țării.

15. Obiectivul principal al politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial constă în intensificarea dezvoltării ramurilor industriale și creșterea ponderii acestora în economia națională prin consolidarea eforturilor manageriale și organizatorice, susținerea procesului inovațional și sporirea competitivității întreprinderilor industriale mari, precum și din sectorul IMM.

16. Elaborarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial trebuie să fie în corelare clară cu implementarea și dezvoltarea politicii de stat în sfera cercetare-dezvoltare, inovare și transfer tehnologic.

17. Crearea clusterelor și dezvoltarea intensivă a ramurilor industriale trebuie să formeze premise pentru evoluția altor sectoare ale economiei naționale, să contribuie la promovarea mărfurilor și mărcilor comerciale autohtone pe piețele externe, precum și la soluționarea problemelor sociale la micro- și macro-nivel.

18. Obiectivele generale ale politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial sînt:

- 1) dezvoltarea ramurilor industriale;
- 2) dezvoltarea economică a regiunilor țării;
- 3) consolidarea cooperării dintre întreprinderi și instituțiile academice și educaționale;
- 4) dezvoltarea științei și educației;
- 5) dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii;
- 6) accelerarea proceselor de elaborare și implementare a inovațiilor în sector real;
- 7) îmbunătățirea indicatorilor economico-financiari a întreprinderilor și, ca rezultat, creșterea veniturilor bugetului la toate nivelurile;
- 8) creșterea nivelului de calificare a angajaților, implicați în activitățile industriale;
- 9) întărirea imaginii Republicii Moldova prin creșterea încrederii investitorilor, precum și partenerilor autohtoni și străini față de activitatea întreprinderilor – membrii clusterelor;
- 10) consolidarea comunității de afaceri;
- 11) dezvoltarea relațiilor de parteneriat dintre mediul de afaceri și autoritățile publice centrale și locale.

3. Principiile generale ale politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

19. Politica de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial se bazează pe principii generale, care determină relațiile reciproce dintre stat și întreprinderile asociate în clustere, inclusiv:

1) principiul egalității, care înseamnă posibilități egale pentru dezvoltarea tuturor clusterelor;

2) principiul transparenței, care presupune informații publice și accesibile cu privire la toate posibilitățile privind dezvoltarea clusterială, inclusiv susținerea financiară a acestora;

3) principiul competitivității, care determină dezvoltarea competitivă atât a întreprinderilor/agenților economici în cadrul unui cluster, precum și a diferitelor clustere în cadrul unei ramuri a sectorului industrial;

4) principiul flexibilității care presupune posibilitatea efectuării unor modificări în politica de stat, bazate pe schimbarea necesităților economiei și societății;

5) principiul responsabilității, care sugerează prezența obligațiunilor legale și/sau financiare dintre întreprinderile asociate în clustere;

6) principiul de parteneriat, care prevede participarea comună a statului și mediului de afaceri la dezvoltarea clusterială.

20. Întreprinderile, asociate în clustere, au dreptul de a coopera în orice domenii de activitate reciproc avantajoase, în cadrul cărora, prin politicile economice respective va stimula dezvoltarea următoarelor direcții:

1) promovarea mărfurilor pe piețele externe, axându-se pe utilizarea mărcilor comerciale proprii a întreprinderilor;

2) transferul tehnologic, precum și elaborarea și implementarea inovațiilor proprii, inclusiv a tehnologiilor și echipamentelor avansate, utilizarea sistemelor moderne de management și marketing;

3) efectuarea cercetărilor, rezultatele cărora pot fi utilizate în diferite sectoare ale economiei;

4) sporirea calificării resurselor umane – formarea și perfecționarea competențelor și creșterea profesionalismului;

5) dezvoltarea întreprinderilor sectorului IMM în cadrul clusterelor.

21. Clusterelor industriale pot fi create în orice ramură a industriei cu condiția inițierii procesului de asociere la inițiativa membrilor potențiali ai clusterului.

22. Politica de susținere a statului va fi orientată, în primul rând, spre dezvoltarea clusterială a ramurilor industriale care au un potențial semnificativ de creștere și în care s-au format premisele necesare pentru crearea clusterelor.

4. Premisele pentru dezvoltarea clusterială a sectorului industrial

23. În scopul determinării ramurilor industriale, cu cel mai înalt potențial pentru dezvoltarea clusterială, este necesar de a depista premisele economice principale create în ramurile respective, existența cărora reflectă necesitatea și posibilitatea creării și dezvoltării clusterelor în sectorul industrial.

La criteriile nominalizate se atribuie importanța și potențialul de producere al ramurilor pentru economia națională, potențialul de export, nivelul valorii adăugate brute, precum și nivelul de absorbție a investițiilor și inovațiilor, concentrarea geografică a producerii. Reieșind din criteriile menționate, în Concepție se prezintă analiza succintă a unor ramuri industriale ale economiei Republicii Moldova.

24. În Strategia de dezvoltare a industriei pe perioada pînă în anul 2015 au fost determinate ca prioritare așa ramuri ale economiei naționale precum: industria alimentară și a băuturilor (conform Clasificatorului activităților din economia Moldovei (CAEM) – codul 15); industria ușoară (codurile CAEM – 17, 18 și 19); industria produselor nemetalice (în continuare – codul CAEM 26 – producția altor produse din minerale nemetalifere); industria chimică (codul CAEM 24); industria de mașini și echipamente (codurile CAEM 28 și 29); industria tehnologiilor informaționale (în continuare – industria electronică – codurile CAEM 30, 31, 32 și 33), și anume: a) producția aparatelor, ansamblurilor și subansamblurilor radioelectronice de menire industrială și de uz casnic; b) producția articolelor cu destinație tehnico-militară, fabricată în baza comenzilor de peste hotarele țării; c) fabricarea utilajului tehnologic de conservare a energiei, inclusiv pentru surse renovabile de energie; d) tehnică și aparate medicale.

25. În ceea ce privește industria prelucrătoare în structura volumului total al producției industriale al Republicii Moldova, aceasta ocupa în anul 2011 cea mai mare parte – 82,6% (anexa nr.1), din care ponderea industriei alimentare și a băuturilor a alcătuit 41,5% și ponderea sectorului nealimentar (codurile CAEM 17-37, cu excepția codului 22 „Edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative”) – 32,4%. În structura volumului de producție a industriei alimentare și a băuturilor cota majoritară în mărime de 11,1% o deține subramura fabricarea băuturilor.

25.1. Subramurile sectorului nealimentar în anul 2011 au deținut următoarele ponderi în volumul total al producției industriale: industria ușoară 7,4% (inclusiv, fabricarea produselor textile – 3,2%; fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor – 3,2%; producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei 1,0%); producția altor produse din minerale nemetalifere – 8,2%, industria chimică – 2,6%, industria de mașini și echipamente – 3,9% (inclusiv, fabricarea produselor finite din metal, exclusiv

producția de mașini și utilaje – 2,1%; fabricarea de mașini și echipamente – 1,8%) și industria electronică – 2,3% (inclusiv, producția de mașini și aparate electrice – 1,1%; producția de echipamente și aparate de radio, televiziune și comunicații – 0,1%; producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și producția de ceasuri – 1,1%).

25.2. Numărul total al întreprinderilor din industria prelucrătoare în anul 2011 a constituit mai mult de 4,5 mii unități cu numărul mediu de salariați 71,2 mii persoane, din care industria alimentară și a băuturilor deține cele mai mare cote, respectiv, în mărime de 27,4% întreprinderi și 29,7% persoane. Dintre subramurile industriei nominalizate fabricarea băuturilor are cel mai înalt nivel al indicilor respectivi, care constituie 3,6 % și 9,9%.

În anul 2011 cota întreprinderilor din industria ușoară a constituit 7,5% din numărul total al întreprinderilor industriale, în care au activat 22,7% angajați ocupați în sectorul industrial al economiei (inclusiv, în subramurile fabricarea produselor textile – 1,7% întreprinderi și 2,1% persoane, respectiv; fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor – 4,6% și 15,6%, respectiv; producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei – 1,2% și 5,0%, respectiv); în industria produselor nemetalifere au fost înregistrate 8,7% întreprinderi și 4,3% persoane; în industria chimică – 1,7% întreprinderi și 1,8% persoane; în industria de mașini și echipamente – 13,2% întreprinderi și 5,2% persoane (inclusiv, în subramurile fabricarea produselor finite din metal, exclusiv producția de mașini și utilaje – 7,5% întreprinderi și 2,0% persoane, fabricarea de mașini și echipamente – 5,7% întreprinderi și 3,2% persoane, respectiv); în industria electronică – 2,2% întreprinderi și 4,7% persoane (inclusiv, în subramurile producția de mașini și aparate electrice – 1,1% întreprinderi și 2,9% persoane, producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și producția de ceasuri – 1,1% întreprinderi și 1,8% persoane, respectiv).

25.3. Contribuția fiecărei ramuri industriale la produsul intern brut poate fi evaluată prin ponderea lor în volumul valorii adăugate brute (la costul factorilor), generate de către întreprinderile sectorului industrial (anexa nr.1 la prezenta Concepție). În anul 2011 cel mai înalt nivel al indicelui menționat a fost înregistrat în industria alimentară și a băuturilor cu ponderea de 37,2%, din care cota subramurii fabricarea băuturilor a constituit 16,9%, pe locul doi s-a situat industria ușoară – cu ponderea de 14,5% (inclusiv, fabricarea produselor textile – 2,3%; fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor – 9,2%; producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei – 3,0%), pe locul 3 – subramura industriei produselor nemetalifere – 13,0%. Ponderea industriei de mașini și echipamente a alcătuit 8,1% (inclusiv, fabricarea produselor finite din metal, exclusiv producția de mașini și utilaje – 4,0%, fabricarea de mașini și echipamente – 4,1%, respectiv) și industria chimică deține cota de 4,1%.

25.4. Potențialul de export reflectă nivelul de competitivitate al ramurilor industriale pe piețele externe și se caracterizează prin ponderea exportului grupelor de mărfuri (conform Nomenclatorului Mărfurilor al Republicii Moldova), al subramurilor nominalizate în volumul total al exportului țării.

Astfel, cea mai mare pondere în exportul Moldovei pe parcursul anilor 2001-2011 a aparținut grupei de mărfuri produse alimentare, băuturi alcoolice, nealcoolice și tutun care, în perioada nominalizată, s-a micșorat cu 29,6%, constituind, în anul 2011, 14,9%.

În anul 2011 cea mai înaltă cotă în volumul exportului total a aparținut grupei de mărfuri materiale textile și articole din aceste materiale, care a alcătuit 16,0%. Nivelul maximal, în mărime de 21,7%, al ponderii grupei nominalizate de mărfuri în perioada analizată, a fost atins în anul 2006, dar, începând cu anul 2007, se observă tendința de scădere a nivelului indicatorului nominalizat.

Grupa de mărfuri mașini și aparate, echipamente electrice în perioada anilor 2001-2011 a demonstrat o creștere de mai mult de 2 ori a ponderii în exportul total, care în anul 2011 a alcătuit 12,8%.

Grupa de mărfuri produsele chimice în anul 2011 a deținut ponderea în mărime de 5,0 % din volumul total al exportului pe țară, care s-a majorat pe parcursul perioadei analizate de 3,3 ori.

Este important că volumul producției exportate a grupelor de mărfuri menționate constituie aproximativ 50% din valoarea totală a exportului Republicii Moldova.

Grupa mărfurilor articole din piatră, produse ceramice; sticlă și articole din sticlă (produsele nemetalifere), în deosebi este orientată spre piața internă și are o pondere nesemnificativă în volumul exportului total, care a variat în perioada examinată de la 1,7% până la 3,8% și în anul 2011 a constituit 2,1%.

Nivelul absorbirii investițiilor în ramură poate fi caracterizat prin coeficientul care reflectă raportul dintre volumul investițiilor efectuate în active materiale pe termen lung și volumul producției fabricate. Acest randament poate descrie nivelul relativ de implementare a inovațiilor, în legătură cu faptul că, practic, investițiile în active materiale sînt urmate de implementarea tehnologiilor noi, instruirea personalului, însușirea sistemelor de management modern etc.

Astfel, în anul 2011 indicele mediu al coeficientului nominalizat (anexa nr.2 la prezenta Concepție) pentru industria țării în total a alcătuit 10,4 bani investiții realizate în active materiale pe termen lung la 1 leu al producției fabricate (în continuare – bani/ 1 leu), pentru industria prelucrătoare – 7,5 bani/ 1 leu.

Compararea indicilor medii ai coeficienților menționați pe subramurile industriei prelucrătoare, demonstrează că cel mai înalt nivel al absorbirii investițiilor în anul 2011 – 15,5 bani/1 leu, a fost înregistrat în industria electronică, ținînd cont de cel mai avantajos rezultat al subsectorului – producția de mașini și aparate electrice, valoarea căruia a depășit nivelul mediu pentru sectorul industrial al țării aproximativ de 3,1 ori și a constituit 32,4 bani/1 leu.

Locul doi în rating-ul (nivelul) absorbirii investițiilor în anul 2011, a fost ocupat de industria alimentară și a băuturilor, coeficientul corespunzător al căruia a depășit indicile mediu în industria prelucrătoare cu 0,2, constituind 7,7 bani/1 leu.

Grupa subramurilor industria produselor nemetalifere, industria ușoară și industria chimică au deținut locul trei, coeficienții susnumiți ai cărora s-au înregistrat la nivelul, respectiv, 7,3 bani/1 leu, 7,0 bani/1 leu și 6,4 bani/1 leu.

Cel mai scăzut nivel al indicatorului nominalizat este deținut de subramura industria de mașini și echipamente – 3,7 bani/1 leu, ce reflectă că, sectorul respectiv în prezent este cel mai inert la implementarea inovațiilor, din motivul că necesită investiții în proporții mari pentru dezvoltarea acestuia.

Este important de menționat că în industria de mașini și echipamente, la fel ca și în industria electronică, este necesar de efectuat investiții semnificative în domeniul inovării, deoarece anume sectoarele în cauză au un potențial remarcabil de a genera valoare adăugată înaltă, iar dezvoltarea intensivă a acestora va impulsiona efectul sinergic, stimulând dezvoltarea celorlalte sectoare ale economiei țării.

26. Conform Raportului „Indexul Inovațional Global 2012” al Forumului Mondial Economic din anul 2012, Moldova se amplasează pe locul 30 și intră în topul 40 în rating-ul inovațional al statelor la nivel global, în categoria Ieșirilor Inovaționale (rezultatelor inovaționale). Acest rezultat demonstrează că Moldova poate concura pe piața mondială în domeniul rezultatelor științifice și inovațiilor, însă, aceste realizări la momentul actual sînt insuficient aplicate în economia reală și, ca rezultat, aceasta se răsfrînge asupra rating-ului țării la poziția competitivitate (locul 87 din 144 în rating-ul competitivității globale pe anii 2012-2013).

Astfel, rezultatele analizei efectuate permit să afirmăm că anume domeniul inovațional este punctul forte al Republicii Moldova, care poate asigura un impuls puternic pentru renașterea economiei, dar realizările Moldovei, recunoscute la nivel mondial, trebuie să devină temelia dezvoltării economice a țării. Acest potențial urmează a fi folosit intensiv în procesul creării și dezvoltării clusterelor ramurale și inovaționale.

27. Prin prisma analizei dezvoltării activităților industriale pe regiuni de dezvoltare a țării se poate constata faptul creșterii concentrării producerii industriale în mun. Chișinău. Pe parcursul perioadei anilor 2009-2011 ponderea volumului producției fabricate în mun. Chișinău în volumul total al producției industriale al Moldovei s-a majorat cu 4,3% și a alcătuit în anul 2011 61,2%.

Concomitent, ponderea regiunii de dezvoltare Nord în anul 2011 s-a micșorat cu 3,3% comparativ cu anul 2010, constituind 21,4%, iar ponderea regiunii de dezvoltare Centru a scăzut cu 1,5% și a alcătuit 11,3% din volumul total al producției industriale al țării.

Regiunea de dezvoltare Sud și Unitatea teritorială autonomă Găgăuzia dețin cele mai mici ponderi în totalul producției industriale, care au constituit,

respectiv, 3,2% și 2,9%. În același timp, este necesar de menționat că, cota producției acestor regiuni livrate pe piețele externe a constituit în anul 2011 64,7% și 67,7% respectiv. Aceștea sînt cei mai avantajoși indicatori la nivel regional, depășind nivelul mediu pe industrie în total, care a constituit 31,4%. Ponderea producției livrate pe piețele externe în mun. Chișinău în anul 2011 a alcătuit 25,7%, în regiunea de dezvoltare Nord - 31,2%.

În afară de aceasta, premisele economice menționate sînt suplinite de amplasarea geografică favorabilă a Republicii Moldova.

Astfel, ținînd cont de suprafața teritoriului țării relativ mică (33.8 km²), concentrarea geografică a industriei în mun. Chișinău, regiunea de dezvoltare Nord și regiunea de dezvoltare Centru, precum și potențialul de export al producției industriale al regiunii de dezvoltare Sud și Unității teritoriale autonome Găgăuzia, putem afirma că există posibilități pentru întreprinderile din toate regiunile țării de a participa în clusterelor ramurale interne (naționale).

Concomitent, Moldova este amplasată la intersecția principalelor artere de transport, care leagă cele mai mari pieți, fapt ce poate deveni atrăgător, în primul rînd pentru investitorii din UE, Ucraina, CSI, și reprezintă un mare avantaj pentru agenții economici ai țării din perspectiva implicării acestora în clusterelor industriale internaționale.

29. Astfel, reieșind din cele expuse, se poate de constatat următoarele:

1) În economia Republicii Moldova există premise necesare pentru crearea și dezvoltarea clusterelor în sectorul industrial.

2) Există suficiente premise economice, ce pot sta la baza creării și dezvoltării clusterelor locale și internaționale. Premisele respective formate în subramurile industriei prelucrătoare, precum: fabricarea băuturilor; industria ușoară, inclusiv fabricarea produselor textile, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor, producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțămintei; industria produselor nemetalifere.

3) Industria electronică, industria de mașini și echipamente, fiind ramuri industriale care au un potențial de a genera valoare adăugată înaltă, precum și industria chimică, pot fi antrenate în procesul de dezvoltare clusterială, prin sporirea competitivității acestora pe baza dezvoltării inovative.

30. În scopul elaborării în Republica Moldova a Strategiei de dezvoltare clusterială a sectorului industrial, este necesar de a fi efectuată o analiză complexă a ramurilor industriale cu crearea Hărții clusterelor. Analiza respectivă urmează a fi efectuată ținînd cont și de alți factori, care creează premise necesare pentru asocierea întreprinderilor din diferite ramuri industriale ale economiei naționale, cum ar fi:

1) cooperare și asociere reciproc avantajoasă a întreprinderilor autohtone și existența unei anumite experiențe de colaborare cu partenerii străini în domeniul înființării cooperativelor, asociațiilor de business, a altor forme de asociere a antreprenorilor;

2) activitatea instituțiilor publice (agenții de stat, centre de cercetare, centre educaționale), interesate în crearea și dezvoltarea clusterelor;

3) experiența țărilor UE în domeniul politicilor de creare și dezvoltare eficientă a clusterelor, pe care mediul de afaceri și organele de administrații publice ar putea să o utilizeze;

4) existența instituțiilor de cercetări științifice și celor educaționale, capabile să asigure componenta inovatoare în activitatea clusterelor, precum și să contribuie la dezvoltarea cadrelor înalt calificate pentru întreprinderile industriale;

5) interconexiunea întreprinderilor industriale autohtone și străine – membri potențiali ai clusterului respectiv, cu agenți economici din alte ramuri/subramuri ale economiei naționale legate prin lanțul valoric.

5. Etapele realizării politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

31. Politica de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial prevede două etape de realizare:

Prima etapa de implementare a politicii de stat va include următoarele acțiuni:

1) elaborarea documentelor de politici, introducerea noțiunii de cluster în actele legislative și normative ale autorităților publice, precum și elaborarea și implementarea mecanismului susținerii de către stat a dezvoltării clusterelor industriale;

2) promovarea în societate, în special în mediul de afaceri, a noilor posibilități, ce țin de dezvoltarea clusterială;

3) elaborarea, în baza analizei sectoriale, a Hărții clusterelor cu reflectarea ramurilor industriale în care s-a format cel mai înalt potențial de dezvoltare și cele mai avantajoase premise economice pentru crearea clusterelor în regiunile țării determinate;

4) elaborarea materialelor metodice în scopul susținerii procesului de asociere a agenților economici în forma de cluster, atât pentru întreprinderi – membri potențiali ai clusterelor, cât și pentru instituțiile și organizațiile implicate în realizarea și dezvoltarea politicii clusteriale;

5) organizarea procesului de selectare și instruirea facilitatorilor (instructorilor) clusterelor, funcția cărora va consta în susținerea și promovarea activă a ideii de creare și dezvoltare a unor cluster concrete;

6) susținerea și promovarea întreprinderilor, interesate în cooperarea clusterială, inclusiv a celor care vor constitui nucleul clusterului, precum și componenta inovativă a clusterului;

7) organizarea procesului de instruire a managerilor clusterelor, lideri potențiali ai viitoarelor cluster;

8) elaborarea Ghidului clusterial pentru inițiatorii formării clusterelor cu informația privind baza legislativ-normativă în domeniu, etapele procesului de creare a clusterului, formele posibile, conform dorinței membrilor clusterului, de

înregistrare juridică a acestuia, care permite de a obține suportul financiar; cu informația privind universitățile sau instituțiile științifice – partenerii potențiali în cadrul componentei inovative a clusterului etc.

32. În urma realizării etapei nominalizate a politicii de stat necesită a fi creat mediul informațional și juridic pentru dezvoltarea procesului clusterial în sectorul industrial. În afară de aceasta, în baza inițiativelor respective, poate fi inițiat și realizat proiectul-pilot privind crearea clusterului într-o ramură industrială, în care există premisele economice necesare.

33. La etapa a doua, prin politicile corespunzătoare, se va efectua susținerea activității clusterelor deja existente, care vor demonstra rezultate pozitive în dezvoltare, precum și se va continua stimularea creării clusterelor noi.

6. Instrumentele politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

34. Pentru realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial este necesar de a elabora instrumente eficiente, pentru asigurarea stimulării multiaspectuale a procesului de creare și dezvoltare a clusterelor, ce vor fi prevăzute în Strategia dezvoltării clusteriale a sectorului industrial.

La instrumentele de susținere se referă măsuri, proiecte și programe speciale de informare, instruire, consultanță, precum și suportul financiar, destinate realizării obiectivelor politicii de stat nominalizate, inclusiv:

- 1) cadrul legislativ;
- 2) suportul științifico-metodologic al procesului de elaborare și realizare a politicii de stat;
- 3) promovarea ideii de clusterizare și pregătirea persoanelor cheie implicate în procesul creării și dezvoltării clusterelor industriale;
- 4) atragerea surselor financiare pentru realizarea politicii de stat;
- 5) organizațiile cheie, implicate în realizarea politicii de stat.

6.1. Dezvoltarea cadrului legislativ

35. Cadrul legislativ conex dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, se va axa pe prezenta Concepție și urmează a fi reflectat în următoarele documente:

1) Strategia dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, care va stabili direcțiile strategice, măsurile necesare pentru atingerea obiectivelor și rezultatelor scontate, obiectivele generale și specifice și etapele de realizare a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, precum și în Planul de acțiuni, care va stabili activitățile, responsabilitățile, termenele și resursele necesare pentru realizarea Strategiei dezvoltării clusteriale a sectorului industrial;

2) Strategia inovațională a Republicii Moldova pentru perioada 2013-2020: „Inovații pentru Competitivitate”, în care va fi reflectată necesitatea

dezvoltării ramurilor economiei naționale competitive bazate pe cunoaștere și inovare.

36. În legislația în vigoare este necesar de a introduce noțiunea de cluster și de a defini mecanismele de reglementare, precum și cele de susținere din partea statului a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, în special:

1) completarea Legii nr.845-XII din 13 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi cu prevederi referitor la posibilitatea de asociere a întreprinderilor în formă de cluster;

2) introducerea măsurilor de realizare a politicii de stat în domeniul dezvoltării clusteriale a sectorului industrial în alte politici economice: sectoriale, regionale, inovaționale;

3) introducerea modificărilor în cadrul legislativ și cel de reglementare, referitor la instrumentele susținerii de către stat a dezvoltării clusteriale a industriei.

6.2. Suportul științifico-metodologic a procesului de elaborare și realizare a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

37. Realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial necesită suportul științifico-metodologic, care va include trei etape.

La prima etapa, în baza prezentei Concepții, va fi efectuată analiza profundă a dezvoltării sectorului industrial, în general, și a raioanelor/regiunilor de dezvoltare ale țării, în care vor fi prevăzute următoarele acțiuni:

1) identificarea ramurilor industriale în care s-au format premisele necesare (generale și specifice) pentru crearea clusterelor;

2) analiza nivelului de cooperare a întreprinderilor sectorului industrial cu instituțiile academice și educaționale, precum și a nivelului de dezvoltare inovațională a ramurilor;

3) analiza nivelului de asociere al agenților economici din ramurile industriale identificate și analiza nivelului de cooperare a acestora, inclusiv din sectorul IMM, în raioane/regiunii de dezvoltare, precum și identificarea interesării acestora în dezvoltarea clusterială; determinarea întreprinderilor industriale cu experiență de cooperare cu partenerii, în baza analizei lanțului valoric al producerii;

4) analiza nivelului de susținere a mediului de afaceri din partea autorităților publice centrale și locale, de interacțiune a agenților pentru dezvoltarea regională cu întreprinderile industriale raionale;

5) elaborarea Hărții clusterelor la nivelul țării și/sau regiunilor de dezvoltare pentru ramurile relevante; elaborarea propunerilor și recomandărilor necesare pentru crearea clusterului-pilot.

Etapă nominalizată va fi efectuată în bază de sondaje și interviuri cu antreprenorii, reprezentanții asociațiilor de business și al autorităților publice centrale și locale. Experiența asocierii și cooperării în ramuri industriale este o premisă importantă pentru dezvoltarea clusterială de succes a acestora.

Harta clusterelor va indica sectoarele industriale și regiunile, în care există premise reale pentru crearea clusterelor și va include recomandările referitor la perspectivele de dezvoltare a acestora. Periodic Harta clusterelor trebuie să fie actualizată.

38. La etapa a doua, în baza prezentei Concepții și rezultatelor analizei efectuate, va fi elaborată Strategia dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, în cadrul căreia vor fi determinate obiectivele generale și specifice ale dezvoltării clusterelor în diferite ramuri industriale, măsurile necesare pentru atingerea obiectivelor stabilite și etapele de implementare ale acestora. La etapa respectivă este oportun de a elabora un Ghid clusterial pentru agenții economici, care intenționează să creeze un cluster industrial, cu indicarea etapelor necesare și a legislației care reglementează procesul în cauză.

39. La etapa a treia se va efectua realizarea Strategiei nominalizate și se va începe procesul creării clusterelor industriale. Mecanismul acestui proces poate fi încercat în baza Hărții clusterelor, prin implementarea proiectului-pilot într-o ramură industrială, în care s-au format premisele necesare pentru dezvoltarea clusterială.

40. În scopul creării clusterului concret de către inițiatori urmează să se elaboreze un memorandum de cooperare între membrii clusterului, precum și un plan de creare și dezvoltare a clusterului, cu identificarea următoarelor aspecte principale:

- 1) forma de asociere a întreprinderilor – membrilor potențiali al clusterului;
- 2) întreprinderea/întreprinderile, care vor reprezenta nucleul clusterului;
- 3) întreprinderi industriale din raioanele/regiunile de dezvoltare – membri potențiali al clusterului;
- 4) schema de bază a interacțiunilor verticale și orizontale dintre membrii clusterului.

6.3. Promovarea ideii de clusterizare și pregătirea persoanelor cheie implicate în procesul creării și dezvoltării clusterelor

41. Promovarea ideii dezvoltării clusteriale de către stat va consta în popularizarea în rîndul mediului de afaceri, în special, în rîndul asociațiilor de business, a noilor posibilități ce țin de dezvoltarea clusterială atât pentru întreprinderile-membre ale clusterelor, cât și pentru ramurile industriale respective.

La această etapă este necesară instruirea persoanelor cheie interesate la toate nivelurile de interacțiune în procesul dezvoltării clusteriale a sectorului industrial – managerilor întreprinderilor mari și antreprenorilor din sectorul IMM, specialiștilor autorităților publice locale, reprezentanților asociațiilor ramurale și organizațiilor nonguvernamentale regionale, în scopul conștientizării beneficiilor, pe care le poate oferi crearea clusterelor în baza cooperării de parteneriat și de competitivitate, inclusiv interacțiunea cu concurenții.

În acest context, trebuie să fie selectați și instruiți facilitatorii clusterelor, funcția cărora constă în susținerea și promovarea activă în mediul de afaceri a ideii privind posibilitatea și necesitatea creării clusterelor. Facilitatorii pot fi: specialiști din cadrul instituțiilor de cercetare, companiilor de consultanță, reprezentanții autorităților publice centrale și locale, managerii întreprinderilor. Candidații urmează a fi instruiți să posede cunoștințe atât în domeniul creării clusterelor, cât și în domeniul avantajelor și riscurilor ce țin de dezvoltarea acestora.

42. La etapa următoare se va efectua instruirea managerilor clusterelor – lideri în procesul creării și dezvoltării clusterelor identificate.

În vederea realizării efective a etapei de instruire a persoanelor cheie nominalizate, este necesară elaborarea unui program de instruire a facilitatorilor și managerilor, care să cuprindă toate aspectele activității clusterelor, cum ar fi:

- 1) identificarea scopurilor principale de creare a clusterului concret și avantajelor întreprinderilor-membre ale acestuia;
- 2) determinarea obiectivelor strategice ale clusterului;
- 3) determinarea întreprinderilor, care sînt interesate în crearea unui cluster concret;
- 4) identificarea intereselor și obiectivelor comune pe termen scurt și mediu în cadrul asocierii clusteriale;
- 5) identificarea posibilităților de compromisuri în procesul soluționării problemelor comune;
- 6) determinarea posibilităților de asociere în cluster (juridică sau negociabilă, în conformitate cu dorința membrilor clusterului);
- 7) determinarea amplasării sediului clusterului, frecvența ședințelor managerilor întreprinderilor – membri, în scopul examinării problemelor curente;
- 8) determinarea factorilor, care contribuie la dezvoltarea clusterului sau împiedică acest proces; obstacolele și amenințările pentru membrii clusterelor, strategiile de depășire a acestora;
- 9) determinarea surselor de finanțare pentru realizarea obiectivelor strategice ale clusterului.

6.4. Sursele de finanțare pentru realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

43. Susținerea financiară din partea statului a realizării politicii clusteriale poate fi efectuată prin intermediul mecanismelor prevăzute în politicile sectoriale

și regionale, strategiile și programele de susținere a întreprinderilor mici și mijlocii, în alte documente de politici, îndreptate spre susținerea mediului de afaceri, a inovațiilor, investițiilor și exportului.

44. În vederea realizării politicii clusteriale, din contul mijloacelor bugetului de stat pot fi compensate cheltuielile pentru următoarele tipuri de activități:

1) promovarea în rîndul mediului de afaceri a ideii privind dezvoltarea clusterială; organizarea conferințelor, seminarelor, întrunirilor în scopul consolidării interacțiunii dintre întreprinderile mari și cele din sectorul IMM, instituțiile de cercetări științifice, de studii profesionale și alți parteneri și membri potențiali ai clusterelor;

2) instruirea facilitatorilor și managerilor clusterelor;

3) realizarea cercetărilor, orientate spre crearea și dezvoltarea clusterelor (elaborarea și actualizarea Hărții clusterelor, cercetărilor de marketing etc.);

4) promovarea elaborărilor inovaționale și transferului tehnologic efectuate de către membrii clusterului, asigurarea protecției proprietății intelectuale etc.;

5) promovarea clusterelor prin intermediul mass-media, prin elaborarea și editarea publicațiilor și materialelor promoționale în scopul atragerii investițiilor și sporirii numărului de membri ai clusterelor și implicării clusterelor autohtone în rețeaua asociațiilor clusteriale internaționale;

6) susținerea participării întreprinderilor – membre ai clusterelor la expoziții atât naționale, cât și internaționale; promovarea pe piețele externe a mărcilor comerciale autohtone;

7) susținerea dezvoltării rețelelor de business-comunicare dintre întreprinderile autohtone și partenerii străini;

8) alte tipuri de activități orientate spre dezvoltarea clusterială a ramurilor industriale.

45. Realizarea activităților în cadrul politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial vor fi finanțate prin atragerea mijloacelor financiare interne publice, precum și mijloacelor organizațiilor-donatorilor internaționali, activitatea cărora este îndreptată spre susținerea dezvoltării economiei Republicii Moldova în domeniul respectiv.

46. Pentru finanțarea activităților de inovare în cadrul clusterelor pot fi atrase sursele din contul bugetului de stat, îndreptate pentru dezvoltarea sferei științei și inovării, printre care: programele de stat din sfera dezvoltării tehnologice și inovării, programele de stat de suport general pentru business, cu intensificarea componentelor de suport al activităților inovaționale, proiecte de transfer tehnologic cu cofinanțare de către mediul de afaceri etc.

47. În scopul susținerii financiare a întreprinderilor sectorului IMM, implicate în procesul dezvoltării clusterelor industriale, pot fi utilizate

posibilitățile Organizației Pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) privind atragerea mijloacelor din următoarele programe și fonduri ale donatorilor externi, care operează actualmente în Republica Moldova:

- 1) Programul Operațional Comun România – Ucraina – Republica Moldova 2007 – 2013;
- 2) Programul Operațional Comun “Bazinul Mării Negre” 2007 – 2013;
- 3) Agenția pentru Cooperare Internațională a Japoniei (JICA);
- 4) Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (EUSDR);
- 5) Programul de Cooperare Transnațională pentru Sud - Estul Europei 2007-2013;
- 6) Know-how Exchange Programme;
- 7) Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) ;
- 8) Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă ;
- 9) Asistență Tehnică și Schimb de Informații din cadrul Direcției Generale Extindere a Comisiei Comunităților Europene;
- 10) Fondul Comun, lansat de către Parteneriatul European pentru Democrație (EPD) și Fundația Est-Europeană (FEE);
- 11) Asistența Oficială pentru Dezvoltare (AOD) din partea României;
- 12) Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD).

Este necesar de menționat că termenele și bugetele programelor nominalizate sînt limitate. În acest context, Ministerul Economiei va include propuneri privind susținerea financiară a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul clusterelor naționale și internaționale, în lista obiectivelor și a direcțiilor de activități a viitoarelor programe.

Pentru implementarea proiectelor infrastructurale regionale, care vor susține procesul de creare și dezvoltare a clusterelor regionale/naționale/internaționale, este posibilă atragerea mijloacelor din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională.

În scopul susținerii financiare a întreprinderilor agricole implicate în procesul dezvoltării clusterelor agroindustriale, pot fi utilizate posibilitățile Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură.

48. Politica de stat se va baza pe principiul diminuării susținerii financiare a statului pe măsura dezvoltării clusterelor. În condițiile respective va majora ponderea investițiilor externe și nivelul cerințelor de participare la proiectele ce se vor desfășura cu suportul financiar al donatorilor. În acest context, accentul va fi pus pe proiectele inovatoare, precum și se va efectua monitorizarea activității clusterelor, care au beneficiat de susținere externă.

6.5. Organizațiile cheie implicate în realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

49. În vederea realizării obiectivului de crearea și dezvoltarea a clusterelor industriale, bazate pe utilizarea tehnologiilor moderne, scientointensive, care vor deveni centre de integrare industrială a întreprinderilor mici și mijlocii,

Ministerul Economiei reprezintă inițiatorul, elaboratorul și coordonatorul implementării politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial.

50. La etapa inițială, Ministerul Economiei, prin elaborarea politicilor respective și inițierii implementării acestora, va crea un mediu de afaceri favorabil pentru dezvoltare clusterială a sectorului industrial.

51. La etapa următoare, rolul Ministerului Economiei va consta în dezvoltarea continuă a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial, care va crea premise economice favorabile pentru formarea clusterelor noi prin inițiativa venită din partea mediului de afaceri, de la managerii companiilor sau asociațiile de companii, care vor conștientiza necesitățile și avantajele dezvoltării clusteriale.

52. La toate etapele procesului de elaborare și realizare a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial vor fi implicate, în cadrul competențelor sale, și alte organizații cu roluri cheie, cum ar fi:

1) autoritățile publice centrale – vor asigura promovarea și realizarea politicii în domeniu la nivel național și internațional;

2) autoritățile publice locale – vor realiza politica clusterială la nivel teritorial;

3) consiliile regionale pentru dezvoltare – vor asigura promovarea proiectelor de dezvoltare regională în domeniul creării clusterelor industriale;

4) agențiile de dezvoltare regională – vor asigura realizarea politicii la nivel regional, în cadrul suportului informațional și consultativ consiliilor regionale pentru dezvoltare și autorităților publice locale, în vederea dezvoltării echilibrate și durabile a regiunii, precum și atragerea mijloacelor nebugetare pentru implementarea proiectelor de dezvoltare regională;

5) Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii din Moldova – va asigura susținerea consultativă și atragerea mijloacelor financiare pentru susținerea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii în cadrul clusterelor;

6) Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova (OPEM) – va asigura promovarea mărcilor comerciale ale companiilor autohtone în cadrul clusterelor și atragerea investitorilor autohtone și străine, în scopul implicării clusterelor naționale în rețeaua asociațiilor clusteriale internaționale;

7) Institutul de Economie, Finanțe și Statistică (IEFS) – va asigura susținerea metodologică în procesul elaborării și dezvoltării politicii clusteriale;

8) Academia de Științe a Moldovei și alte organizații din sfera științei și inovării – vor asigura cercetări și elaborări științifice în scopul dezvoltării inovative a clusterelor;

9) Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT) – va asigura susținerea dezvoltării inovative a clusterelor;

10) universitățile și instituțiile de studii superioare – vor asigura cercetări speciale și pregătirea cadrelor profesionale, ținând cont de cerințele noi ale întreprinderilor – membri ai clusterelor.

7. Riscuri în realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

53. Clusterelor industriale reprezintă un mecanism nou pentru economia Republicii Moldova, care, concomitent, este foarte răspândit și se aplică cu succes atât în țările dezvoltate, cât și în unele țări cu economia în curs de dezvoltare.

54. Experiența mondială și particularitățile dezvoltării economiei naționale ne permit să analizăm principalele riscuri și bariere posibile ce pot apărea în procesul realizării politicii dezvoltării clusteriale a sectorului industrial și anume:

1) lipsa experienței de asociere și cooperare între antreprenori. Această problemă este foarte importantă pentru antreprenorii sectorului IMM, majoritatea cărora soluționează de sine stătător problemele ce apar la etapele de creare și de desfășurare a activităților proprii. Stabilirea obiectivelor comune, care să corespundă intereselor fiecărei întreprinderi este o condiție necesară pentru asocierea în cluster, ceea ce prezintă un avantaj în atingerea beneficiilor proprii în baza soluționării problemelor comune;

2) accesul limitat la informație în mediul de afaceri. Clusterelor vor fi eficiente numai în cazul în care managerii întreprinderilor vor avea posibilitatea să efectueze schimbul operativ de informații între membrii clusterului. În cadrul mediului de afaceri trebuie să fie creată intercomunicarea liberă în baza cooperării de parteneriat;

3) o anumită perioadă de timp de la fondarea clusterului până la obținerea efectelor. Riscul constă în procesul dificil de convingere a managerilor întreprinderilor, în special al IMM, în avantajele dezvoltării clusteriale fără obținerea posibilă a rezultatelor rapide. La etapa inițială de creare a clusterului este necesar de a realiza acțiunile care pot da un efect relativ rapid și nu necesită cheltuieli mari – crearea paginii web, promovarea imaginii clusterului, instruire etc.;

4) lipsa cadrului legislativ. În prezent, noțiunea de cluster, deși există în unele documente de politici, la nivel legislativ principalele probleme ce țin de crearea și dezvoltarea clusterelor nu sînt reglementate;

5) alte obstacole – interesul scăzut al întreprinderilor și instituțiilor de cercetări științifice față de cooperare; nivelul scăzut de încredere între antreprenori; lipsa, în cadrul asociațiilor de business, întreprinderilor și instituțiilor a managerilor activi, cu inițiativa de lider pentru realizarea politicii clusteriale.

8. Evaluarea impactului de la realizarea politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

55. Realizarea prezentei Concepții va permite soluționarea unui complex de probleme economice și sociale interconexe atât la nivel local, cât și la nivel național.

Concomitent, acest proces va avea un impact pozitiv asupra tuturor domeniilor economiei țării, de la întreprinderile-membre ai clusterelor, până la sectoarele economiei naționale, inclusiv asupra sistemului științifico-educational.

56. Principalele efecte pentru întreprinderi:

1) majorarea competitivității întreprinderilor-membre ai clusterelor prin dezvoltarea inovațională;

2) dezvoltarea managementului prin instruirea și intercomunicarea intensă în scopul soluționării problemelor comune;

3) creșterea performanțelor profesionale a angajaților implicați în procesele inovative la întreprindere;

4) reducerea costurilor pentru realizarea proiectelor comune (infrastructurale, tehnologice, logistice, promoționale etc.) și obținerea beneficiilor proprii de la utilizarea rezultatelor acestora;

5) îmbunătățirea indicatorilor de activitate economico-financiari ai fiecărei întreprinderi din cadrul clusterului în baza realizării planurilor de cooperare reciproc avantajoase;

6) identificarea necesităților și oportunităților suplimentare, inclusiv de atragere a investițiilor, pentru realizarea cărora vor fi elaborate proiecte comune noi, orientate spre dezvoltarea membrilor clusterelor.

57. Principalele efecte pentru raioane/regiuni/țară:

1) dezvoltarea industriei raionale/regionale prin creșterea competitivității și îmbunătățirea activității întreprinderilor locale – membre ai clusterului regional, național sau internațional;

2) ameliorarea climatului mediului de afaceri la nivel local și național;

3) crearea întreprinderilor noi moderne și competitive;

4) creșterea gradului de ocupare a populației și creșterea nivelului de calificare a forței de muncă în regiuni/țară;

5) creșterea nivelului de viață a populației;

6) dezvoltarea dialogului dintre autoritățile publice locale, managerii întreprinderilor și persoanele cheie din clustere în scopul soluționării obiectivelor clusterului;

7) dezvoltarea infrastructurii raionale/regionale/naționale;

8) creșterea volumului de export al regiunilor/a țării;

9) implicarea în procesul inovativ a altor întreprinderi locale;

10) creșterea veniturilor bugetelor locale și a bugetului de stat din contul majorării încasărilor fiscale;

11) creșterea nivelului de competitivitate și atractivitate a regiunilor/țării pentru investitori.

58. Principalele efecte în domeniul științei și inovării:

- 1) creșterea cererii față de cercetările și elaborările științifice inovative, ca rezultat al apariției noilor necesități ale întreprinderilor, membri ai clusterelor;
- 2) creșterea calității serviciilor inovative prestate în conformitate cu cerințele membrilor clusterelor;
- 3) stimularea dezvoltării științelor aplicative;
- 4) creșterea nivelului de calificare a cadrelor științifice și a celor din domeniul de cercetare și inovare;
- 5) restaurarea științei ramurale, care propune întreprinderilor tehnologii și echipamente noi, metode moderne de management și de organizare a producerii;
- 6) stimularea transferului tehnologic la întreprinderile ramurale/industriale;
- 7) creșterea profitului instituțiilor științifice, îmbunătățirea accesului la noile surse de finanțare.

9. Monitorizarea realizării politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial

59. Procesul de realizare a politicii de stat de susținere a dezvoltării clusteriale a sectorului industrial se va efectua la nivel local și național. Coordonarea procesului de monitorizare se va efectua de către Ministerul Economiei.

60. Conform prezentei Concepții va fi elaborată Strategia dezvoltării clusteriale a sectorului industrial și a planului de acțiuni privind realizarea acesteia, monitorizarea implementării căruia va fi efectuată în baza rapoartelor elaborate de către instituțiile implicate în proces, în conformitate cu responsabilitățile determinate.

61. Ministerul Economiei va sintetiza și analiza informațiile parvenite privind realizarea politicii din domeniu și va raporta anual Guvernului.

**Indicatorii
principali pe unele ramuri industriale în anul 2011**

Nr. d/o	Genurile de activitate ale industriei	Cod CAEM	Volumul producției ¹⁾ (în prețuri curente)		Numărul întreprinderilor ¹⁾		Numărul mediu de salariați ²⁾		Valoarea adăugată brută ³⁾ (la costul factorilor)
			mil. lei	% ⁵⁾	unități	% ⁵⁾	mii persoa- ne	%	% ⁵⁾
	Industrie total		34194,4	100,0	4895	100,0	89,8	100,0	-
	Total industria prelucrătoare, din care:	D00	28245,1	82,6	4506	92,1	71,2	79,3	100,0
1.	Industria alimentară și a băuturilor, din care:	15	14199,7	41,5	1342	27,4	26,7	29,7	37,2
	fabricarea băuturilor	159	3779,6	11,1	174	3,6	8,9	9,9	16,9
2.	Industria nealimentară, din care:		11066,6	32,4	2736	56,0	40,8	45,4	-
2.1.	Industria ușoară, inclusiv:		2533,3	7,4	366	7,5	20,4	22,7	14,5
	2.1.1. Fabricarea produselor textile	17	1104,8	3,2	83	1,7	1,9	2,1	2,3
	2.2.2. Fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănelor	18	1081,8	3,2	226	4,6	14,0	15,6	9,2
	2.2.3. Producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțăminte	19	346,7	1,0	57	1,2	4,5	5,0	3,0
2.2.	Producția altor produse din minerale nemetaliere	26	2805,6	8,2	425	8,7	3,9	4,3	13,0
2.3.	Industria chimică	24	875,4	2,6	85	1,7	1,6	1,8	4,1
2.4.	Industria de mașini și echipamente,		1335,4	3,9	644	13,2	4,7	5,2	8,1

	inclusiv:								
	2.4.1. Fabricarea produselor finite din metal, exclusiv producția de mașini și utilaje	28	709,3	2,1	366	7,5	1,8	2,0	4,0
	2.4.2. Fabricarea de mașini și echipamente	29	626,1	1,8	278	5,7	2,9	3,2	4,1
2.5.	Industria electronică, inclusiv:		775,3	2,3	110	2,2	4,2	4,7	-
	2.5.1. Producția de mașini și aparate electrice	31	358,6	1,1	58	1,1	2,6	2,9	3,5
	2.5.2. Producția de echipamente și aparate de radio, televiziune și comunicații	32	22,7	0,1	l/d ⁴⁾	l/d ⁴⁾	l/d ⁴⁾	l/d ⁴⁾	l/d ⁴⁾
	2.5.3. Producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și producția de ceasuri	33	394,0	1,1	55	1,1	1,6	1,8	l/d

Sursa datelor:

Biroul Național de Statistică:

¹⁾ http://www.statistica.md/public/files/serii_de_timp/industrie/principali_indicatori/14.4.xls;

²⁾ http://www.statistica.md/public/files/serii_de_timp/industrie/principali_indicatori/14.2.xls;

³⁾ *Raport „Rezultatele anchetei structurale în întreprinderi, 2012”;*

⁴⁾ *Lipsa de date statistice.*

⁵⁾ *Calculule Ministerului Economiei.*

**Raportul dintre volumul investițiilor efectuate în active
materiale pe termen lung și volumul producției fabricate
pe unele ramuri industriale în anul 2011**

Nr. d/o	Genurile de activități ale industriei	Cod CAEM	Volumul producției (în prețuri curente)	Investiții în active materiale pe termen lung ¹ (în prețuri curente)	Valoarea producției / investiții în active materiale pe termen lung bani/ 1 leu ²⁾
			mil.lei	mil.lei	
	Industrie total		34194,4	3545,3	10,4
	Total industria prelucrătoare, din care:	D00	28245,1	2105,6	7,5
1.	Industria alimentară și a băuturilor	15	14199,7	1096,1	7,7
2.	Industria nealimentară, din care:				
2.1.	Industria ușoară, inclusiv:		2533,3	177,6	7,0
	2.1.1. Fabricarea produselor textile	17	1104,8	65,5	5,9
	2.1.2. Fabricarea de articole de îmbrăcăminte, prepararea și vopsirea blănurilor	18	1081,8	74,1	6,8
	2.1.3. Producția de piei, de articole din piele și fabricarea încălțăminte	19	346,7	38,0	11,0
2.2.	Producția altor produse din minerale nemetalifere	26	2805,6	206,2	7,3
2.3.	Industria chimică	24	875,4	55,9	6,4
2.4.	Industria de mașini și echipamente		1335,4	49,6	3,7
2.5.	Industria electronică, inclusiv:		775,3	120,3	15,5
	2.5.1. Producția de mașini și aparate electrice	31	358,6	116,2	32,4
	2.5.2. Producția de echipamente și aparate de radio, televiziune și comunicații	32	22,7	0,7	3,1
	2.5.3. Producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și producția de ceasuri	33	394,0	3,4	0,9

Sursa datelor:

Biroul Național de Statistică :

¹⁾ http://www.statistica.md/public/files/serii_de_timp/investitii_capital_fix/investitii_capital_fix/17.1.17.xls

²⁾ Calculele Ministerul Economiei